

MUZIEJINĖS KALVOS, ANYKŠČIUOSE, INFRASTRUKTŪROS ATNAUJINIMO IR KOMPLEKSYNĖS PLĖTROS ATVIRAS ARCHITEKTŪRINIS KONKURSA

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

I PROJEKTO TIKSLAS

Išplėsti muziejinės kalvos ansamblio funkcionalumą, labiau integruojant į Anykščių miesto viešųjų erdvių audinį bei sukurti stiprų vietos identitetą. Siekiama ne tik praturtinti esamą muziejų naujomis erdvėmis, funkcijomis, praplečiant turinio pristatymo galimybes, bet ir sukurti gyvą erdvę veikiančią ir po muziejaus darbo valandų, sukurti traukos centrą, savotišką „oazę“ ar „piligrimų lankomą šv. Šaltinį“, miestiečiams ir miesto svečiams, kur šimtmetės sodybos aplinkoje, šalia išeksponuotos A. Baranausko klėtelės, puikios Anykščių miesto panoramos fone galėtų vykti tiek formalūs kultūriniai renginiai – poezijos skaitymai, atminimo vakarai, kameriniai koncertai ar edukacinės popietės tiek neformalūs susitikimai. Kuriamos erdvės gyvybingumą padidintų ir šalia muziejaus saugyklos esančios teritorijos pavertimas skulptūrų skveru, terasomis besileidžiančiu reljefu ir sukuriančiu naujus traukos ryšius su neįveiklinta gamtine teritorija greta kvarcinio smėlio karjero. Vietos trauką taip pat sustiprintų greta Muziejaus gatvės numatoma kavinė su lauko terasa. Projektuojant muziejaus išplėtimą siekiama atrasti architektūrinę išraišką, nekonkuruojančią su sodybos pastatais ir jautriai įsiliejančią į sklypo landšaftą. Naujasis klėtelės gaubtas, vienintelis antžeminis statinys, numatomas maksimaliai skaidrus ir atvertas aplinkai, tamsiu paros metu klėtelė būtų apšviesta-akcentuota sklypo rytinėje dalyje. Architektūriniuose sprendimuose dominuotų natūralios medžiagos - klijuotos medžio konstrukcijos, stiklas, baltas betonas su kvarcinio smėlio užpildu.

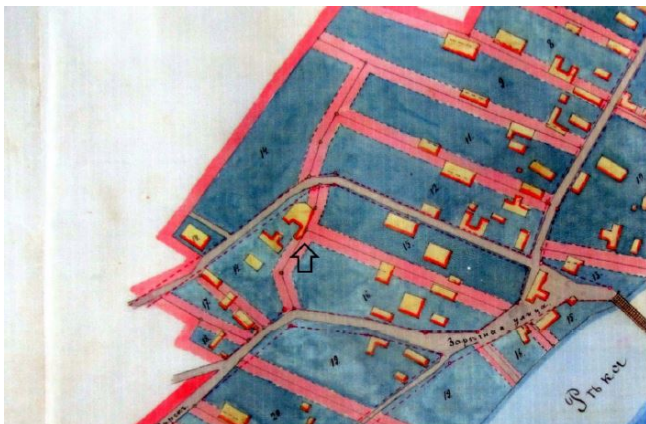
II. ESAMA SITUACIJA

Projektuojama teritorija yra Anykščių mieste, ant Ažupiečio kalvos, istorinėje miesto dalyje, šiaurinėje Šešupės pusėje, greta autobusų stoties, naujojo Anykščių turizmo informacinio centro. Pietuose teritorija ribojasi su A. Vienuolio gatve, teritoriją į dvi dalis dalina istorinė Muziejaus gatvė. Šiaurėje teritorija ribojasi su neįžengiama gamtine teritorija, kuri miesto centrą skiria nuo Anykščių kvarco tvenkinio. Teritorija rytuose ir vakaruose ribojasi su neintensyviai užstatytomis sodybomis.

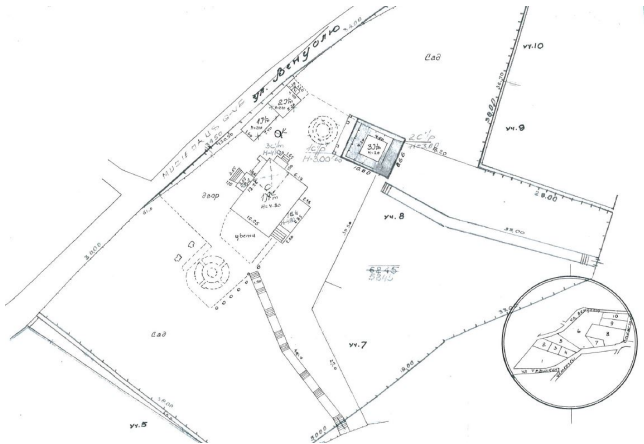
Projektuojama teritorijos ribos apima du sklypus: A. Žukausko-Vienuolio sodybos (adresu: A. Vienuolio g. 2) ir muziejaus saugyklos (adresu: Muziejaus g. 6A). Nagrinėjama teritorija patenka į Anykščių senamiesčio urbanistinio draustinio zoną. A. Žukausko-Vienuolio sodybos sklype stovi rašytojo memorialinis muziejus ir A. Baranausko klėtelė su ją saugančiu gaubtu. Sklypo suplanavimas – sodybinis, į jį patenkama tiek iš Muziejaus gatvės šiaurinėje pusėje (pagrindinis įėjimas į teritoriją), tiek laiptais iš A. Vienuolio gatvės (senasis įėjimas į sodybą). Sklypo rytinėje dalyje yra saugomas A. Žukausko- Vienuolio kapas. Sodybos šiaurėje – Muziejaus administracijos ir saugyklos pastato sklypas su pastato vakarinėje pusėje įrengtu amfiteatru.

Greta A. Baranausko klėtelės gaubto, sklypo šiaurės rytinėje dalyje, XIX a. antroje pusėje stovėjo ūkinis pastatas. Apie jo vietą liudija Anykščių istorinis planas. Tai buvo netaisyklingos U formos ūkinis pastatas, priklausęs Baranauskų sodybai, šioje vietoje pastatytas tarp 1865 m. ir 1891 m. Pastato pietrytinis sparnas buvo dabar po apsauginiu gaubtu eksponuojama klėtelė (virš staktos išpjauta data „1826“), į šią vietą atkelta iš kitur. Ūkinis pastatas nugriautas 1926 m. perprojektuojant dabartinę sodybos teritoriją ir statant A. Vienuolio gyvenamąjį namą. 1949 m. datuotame sklypo plane, šiaurinėje sklypo dalyje greta Muziejaus g. pavaizduoti ūkiniai pastatai.

1891 Anykščių plano iškarpa

1949 Sklypo planas

Poeto Antano Baranausko ir rašytojo Antano Žukausko-Vienuolio sodybai (38500) yra patvirtintas Kultūros paveldo objekto individualus apsaugos reglamentas. Saugomi objektai: Antano Baranausko klėtis (10475); Antano Žukausko-Vienuolio namas (10476); Antano Žukausko-Vienuolio kapas (10477).

Vertingosios savybės:

planavimo sprendiniai – plano struktūra, tūrinė erdvinė kompozicija, kurią formuoja sodybos pastatai: namas, klėtis bei želdiniai;

Įvairūs mažosios kraštovaizdžio architektūros statiniai ir vaizduojamojo meno formos – Antano Baranausko paminklas teritorijos Š dalyje (pastatytas 1985 m., skulptorius Arūnas Kynas, architektė Violeta Butkuvienė; betoninių laiptų su betoninėmis sienelėmis, vedančių namo link, tipas teritorijos PV dalyje; gėlynų suplanavimas PV teritorijos dalyje; gėlynų betoninių apvadų tipas.

Žemės ir jos paviršiaus elementai – reljefas (Šventosios upės šlaitas); Želdynai ir želdiniai – sodo vieta teritorijos P dalyje (išlikę senojo sodo fragmentai); medžių grupės, pavieniai medžiai sodybos teritorijoje: vyrauja liepos, klevai; išskirtina beržų grupė Š teritorijos dalyje (apie 1875 m. beržus pasodino Antano Baranausko broliai Anupras ir Jonas Baranauskai, 1863 m. sukilimo dalyviai, dvylikai tremties metų Sibire atminti); Upės, natūralūs vandens telkiniai ir hidrotechniniai įrenginiai – šulinys teritorijos Š dalyje: betoninių žiedų tipas, medinio dangčio tipas, medinio dvišlaičio, dengto čerpėmis, stogelio tipas.

Pagal Anykščių miesto bendrojo planą teritorijai nustatytas reglamentas:

maksimalus užstatymo intensyvumas $\leq 0,8$

viešo naudojimo želdiniai ≥ 5

maksimalus aukštingumas $\leq 3a$.

Vyraujantys teritorijos (funkcinės zonos) požymiai – teritorijos skirtos visuomenės poreikiams, socialiniai veiklos sričiai.

Galimos pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirtys ir naudojimo būdai – visuomenės paskirties teritorijos; komercinės paskirties objektų teritorijos; rekreacinės teritorijos; inžinerinės infrastruktūros teritorijos; bendro naudojimo teritorijos.

Šiuo metu A. Žukausko-Vienuolio name pristatomas rašytojo gyvenimas, per jį – Lietuvos muziejininkystės istorija. A. Baranausko klėtelės gaubte pristatomi Anykščių literatūros ištakos ir poeto A. Baranausko gyvenimas. Saugyklos salė bei ansamblio kiemas yra svarbi kultūrinių renginių vieta.

Kai kūrė pirmąjį Lietuvoje memorialinį muziejų, A. Žukausko-Vienuolio vizija buvo A. Baranausko klėtelę atverti ir padaryti prieinamą žmonėms, ji turėjo tapti pagrindiniu ansamblio eksponatu.

III URBANISTINĖ KONCEPCIJA IR ANSAMBLIO PERPROGRAMAVIMAS

Planuojami muziejaus statinių antžeminiai tūriai atitinka esamo užstatymo mastelį, projektuojami atsižvelgiant į esamus želdinius ir sklypo reljefą siekiant sumažinti naujos architektūros neigiamą poveikį sodybos erdvei, bei visai urbanistinei aplinkai.

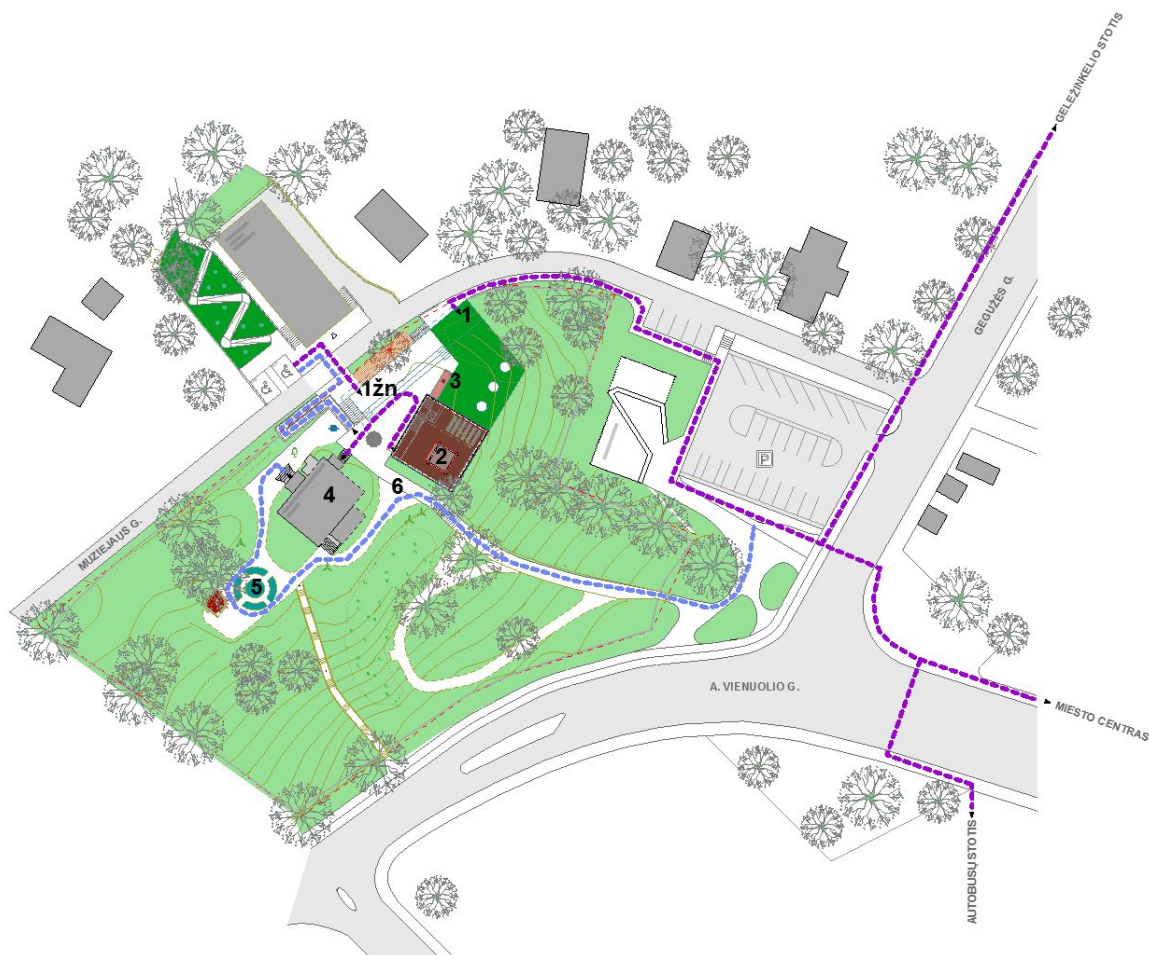
Pagrindinis įėjimas į sodybą išlaikomas iš muziejaus gatvės tačiau pastumiamas šiauriau ir sutapatinamas su lauko laiptų, esančių greta saugyklos, ašimi, šiuo sprendimu minimizuojama naujos architektūros invazija į išlikusią autentišką A. Vienuolio sodybos dalį ir tuo pačiu sukuriamas geresnis ryšis su erdve šalia saugyklos pastato, kurią siūloma paversti skulptūrų skveru, terasomis besileidžiančia link neįveiktos gamtinės teritorijos.

Pagrindinis įėjimas į muziejų orientuojamas ir akcentuojamas nuo infocentro pusės, iš kur ir numatomas pagrindinis lankytojų srautas. Muziejaus lankytojų saugumo užtikrinimui siūloma nuo automobilių aikštelės iki muziejaus korpuso praplatinti Muziejaus gatvelę įvedant pėsčiųjų juosta spalviškai ir medžiagiškai atskirtą nuo likusios važiuojamosios dalies dangos. Numatomas muziejaus lankymas vyktų ratu: lankytojai pro pagrindinį įėjimą patekę į muziejaus patalpas ir aplankę A. Baranausko klėtelę bei A. Vienuolio namą grįžimui rinktųsi sodybos taką link Vienuolio ir Gegužės gatvių sankryžos. Žmonės su negalia pasistatę

automobilius projektuojamoje aikštelėje greta saugyklos patenka į muziejų per antrąjį įėjimą (kuris tarnauja ir kavinei). Po eskursijos ŽN lankytojai grįžtų link savo automobilių per numatomą nuožulą.

Siekiant muziejinę sodybą labiau integruoti į Anykščių miesto viešųjų erdvių audinį Planuojami ir sodybos viešos erdvės lankymas ne muziejaus darbo metu ar vykstant renginiams. Siekiant sukurti gyvą erdvę veikiančią ir po muziejaus darbo valandų - kultūriniams renginiams bei neformaliems susitikimams, sodo apsuptyje, projektuojama jauki terasa, apribota A. Baranausko klėtelės gaubto pastato, nedidelio amfiteatro bei Antano Vienuolio-Žukausko sodybos namo.

Siekiant muziejinę sodybą labiau integruoti į Anykščių miesto viešųjų erdvių audinį Planuojami du teritorijos lankymo scenarijai: muziejaus ir viešos erdvės.

A. Muziejaus lankymo scenarijus -

Lankytojai nuo automobilių stovėjimo aikštelės esančios greta info centro kyla muziejaus gatvele link pagrindinio įėjimo Nr. **1**, žmonės su negalia pasistatę automobilius. projektuojamoje aikštelėje greta saugyklos patenka į muziejų per antrąjį įėjimą (kuris tarnauja ir kavinei) Nr. **1žn**. Iš cokolio patalpų pakylama į A. Baranausko klėtelės gaubtą Nr. **2**. Iš

klėtelės gaubto keliaujama į A. Žukausko-Vienuolio namą Nr. 4 pakeliui aplankant paminklą A. Baranauskui Nr. 3. Po ekskursijos memorialiniam rašytojo name lankoma autentiška sodybos erdvė su A. Žukausko- Vienuolio kapu Nr. 5, grožimasi Anykščių miesto panorama Nr. 6. Grįžimui link automobilių aikštelės ar autobusu stoties renkamasi sodybos taku link Vienuolio ir Gegužės gatvių sankryžos. ŽN lankytojai grįžtų link savo automobilių per numatomą pandusą.

B. Sodybos lankymo scenarijus renginių metu ir muziejaus nedarbo metu - Lankytojai ir dalyviai renginių erdvę šalia A. Baranauskos klėtelės pasiekia Muziejaus gatvele aplankant kavinę ar sodybos taku nuo Vienuolio ir Gegužės gatvių sankryžos. Laisvalaikį galima praleisti vaikstant autentiška sodybos erdve ar leidžiantis taku pro siūlomą skulptūrų skverą link kvarcinio smėlio karjero pro gamtinę teritoriją – būsimą naują miesto parką.

IV ARCHITEKTŪRINIO PROJEKTO KONCEPCIJOS APRAŠYMAS

Muziejaus išplėtimas projektuojamas cokolinėje dalyje, kurios statyba numatoma šiaurinėje/šiaurės rytinėje sklypo dalyje, buvusių ūkinių pastatų užstatymo zonoje. Pagrindinio cokolio tūrio denginio konstrukcijos viršus sutampa su esamu žemės paviršiumi ties A. Baranauskos klėtele. Atsižvelgiant į esamą sklypo reljefo aukščių perkritimą kavinės bei

pagrindinio įėjimų korpusų tūriai projektuojami šiek tiek iškilę virš esamo žemės paviršiaus ir formuoja Muziejaus gatvelės užstatymą pagyvindami ją kavinės terasa. Šių tūrių denginio konstrukcija formuoja amfiteatrą kuris dengiamas medžio lentų danga kad sumažintų savo poveikį sodybos erdvei. Muziejaus gatvės išklotinę formuojantis fasadas santūrios architektūrinės išraiškos, ritmiškai skaidomas klijuoto medžio statramsčių konstrukcijoms, per skaidres atitvaras kavinės bei daugia-funkcinės salės erdvės susilieja su aplinka. Laikančiosios konstrukcijos formuojamos iš monolitinio balto betono (kurio gamybai būtų panaudotas kvarcinio smėlio užpildas). Vienintelė antžeminė naujo statinio dalis – A. Baranausko klėtelės gaubtas kurio architektūrinė išraiška atliepia pagrindinę paskirtį eksponuoti istorinį pastatą. Tai kvadratinio plano stačiakampis, skaidrus tūris su nedidelio nuolydžio keturšlaičiu-piramidiniu stogu. Gaubto fasadai formuojami iš skaidrių atitvarų tarp klijuoto medžio konstrukcijų kolonų. Denginio konstrukcija formuojama iš klijuoto medžio santvarų konstrukcijų, erdvę tarp stogo konstrukcijų numatoma panaudoti reikalingoms inžinerinėms komunikacijoms įrengti. Gaubto stogas dengiamas valcuota skarda. Projektuojami gaubto fasado stiklai su UV apsauga. Tamsiuoju paros metu klėtelė bus apšviesta ir dominuos sklypo rytinėje dalyje, priklausomai nuo metų laiko bus matoma iš įvairių Anykščių m. vietų .

V VIDAUS ERDVIŲ KONCEPCIJOS APRAŠYMAS

Nepaisant kad pagrindinės muziejaus patalpos projektuojamos cokoliniame tūryje siekiama sukurti natūralios šviesos užlietas vidaus erdves kiek įmanoma labiau išnaudojant Muziejaus gatvės fasado stiklo plokštumas. Per stiklo fasadus siekiama sulieti ne tik pagrindinio holo ir kavinės patalpas su aplinka bet ir daugia-funkcinės salės kurios papildomam natūraliam apšvietimui projektuojami dar ir trys didelių gabaritų apvalūs stoglangiai. Papildomam holo apšvietimui numatoma stiklo juosta sienoje skiriančioje kavinę ir holą.

Siekiama kurti vientisas, susiliejančias, cokolinio aukšto vidaus lankytųjų erdves, neperkrautas detalėmis, panaudojant tas pačias medžiagas kaip fasaduose (stiklą, baltą betoną ir medį). Parinktas sprendinys tiek sienas tiek grindis, įrengti iš balto betono suteiks daugiau laisvės projektuojant ekspozicines erdves. Pagal poreikį lubas siūloma dengti akustinėmis medžio plaušo plokštėmis. Medžio lamelių panelių sienų plokštumos kurs ne tik jaukumo įspūdį bet ir tarnaus kaip patalpų akustiką gerinantis sprendimas. Tiek info centro tiek rūbinės baro baldai numatomi iš masyvaus kietmedžio.

A. Baranausko klėtelės gaubto atitvaros skaidrios ritmiškai sudalintos klijuoto medžio kolonomis, tarp kurių numatoma sumontuoti, šviesos sensorių pagalba automatiškai valdomus roletus, kurie ribotų neigiamą saulės šviesos poveikį klėtelei. Vienintelė vidaus siena tai šalia laiptų kylanti inžinerinių tinklų šachta, kuria iš cokoliniame aukšte esančių techninių patalpų į gaubto palubę pakiltų šildymo, vėdinimo bei elektros komunikacijos. Šachtos tūris taip pat tarnautų iš laiptų pusės kaip ekspozicinė erdvė o iš salės kaip projektoriaus ekranas. Techninė palubė tarp klijuotų medžio santvarų būtų dengiama juodo metalo tinklu.

VI VIDAUS ERDVIŲ LOGISTIKA

Siekiant išplėsti muziejinės kalvos ansamblio funkcionalumą ir pritaikymą įvairių poreikių lankytojams, įėjimai į pastatą numatomi du: pagrindinis įėjimas į muziejų numatomas šiaurės

rytinėje pastato dalyje iš Muziejaus g. esantis arčiau prie automobilių stovėjimo aikštelės prie info centro, antrasis įėjimas pastato šiaurės vakarinėje dalyje iš Muziejaus g. priešais muziejaus fondo saugyklų pastatą skirtas patekimui į kavinę, o taip pat žmonių su negalia patekimui į muziejaus patalpas iš kitoje gatvės pusėje projektuojamos žn automobilių stovėjimo aikštelės.

Pro pagrindinį įėjimą patenkame į holą, tinkamą erdvę įžanginiai ekspozicijai sukurti, aplink kurią koncentruojamos visos kitos lankytojų patalpos:

info centro zona, toliau esanti rūbinė bei wc patalpos, gerai matomi pagrindiniai laiptai į A. Baranausko klėtelės ekspoziciją bei skaidria pertvara atitverta daugia-funkcinė salė. Ši salė gali būti skaidoma į dvi savarankiškas erdves. Techninės patalpos projektuojamos nepasiekiamos lankytojams ir koncentruojamos aplink nejudinamą klėtelės užstatymo zoną, numatant inžinerinių tinklų (šildymo, vėdinimo ir kitų) pravedimą į klėtelės gaubto palubę per vertikalią šachtą. Dalis techninių patalpų numatoma rūsio patalpose po kavinę.

Muziejaus patalpos gali veikti trimis režimais:

- a) atviros lankytojams visos pastato funkcijos
- b) uždarius laiptus mobilia užtvara gali veikti daugia-funkcinė salė su holo patalpomis bei kavinė
- c) uždarius pagrindines duris, bei vidines duris vedančias iš holo į lankytojų sanmazgus, veikia tik kavinė.

Visos lankytojų patalpos bei įėjimai į pastatą pritaikomi ŽN poreikiams. Žmonės su negalia iš pagrindinio holo turės galimybę keltuvu patekti į klėtelės gaubtą. Dar vienas keltuvų jungs kavinę, pagrindinį holą bei sanmazgų zoną. Žmonės su negalia apžiūrėja muziejaus ekspoziciją turės galimybę grįžti atgal keltuvu į pagrindinį holą arba pasinaudoti projektuojamu pandusu į Muziejaus gatvę.